

Уроки літератури рідного краю

ГАПОН Л.О.,PHD, ТКМЦНОІМ

Література рідного краю – складник літературної освіти, що охоплює твори письменників, пов'язаних із регіоном, у якому розташований навчальний заклад.

Ганна Токмань

Літературне краєзнавство – це важливе знаряддя патріотичного, морально-етичного виховання, дійовий засіб поглиблення знань з літератури і розвитку пізнавальних інтересів школярів та молоді.

Леонід Куценко

Мета уроків літератури рідного краю – осягнення учнями глибинної сутності спадщини митців рідного краю, сприйняття й поцінування їхнього художнього набутку, плекання почуття гордості, патріотизму за творчих людей, славних краян.

Методичні принципи уроків літератури рідного краю

- розуміння учнями літератури як художнього відображення духовного життя українського народу і тієї спільноти, яка оточує дитину
- урахування вікових, психологічних і пізнавальних можливостей школярів, їхнього загального розвитку
- формування вмінь кваліфікованого читача, який розуміє літературу як мистецтво, сприймає художні цінності та шліфує свою культуру почуттів
- добір літературно-краєзнавчого матеріалу з урахуванням принципу від простого до складного

Методичні принципи уроків літератури рідного краю

- глибоке знання вчителем історії й літератури рідного краю та об'єктивне його тлумачення в культурно-мистецькому просторі
- доцільність і різноманітність навчальних форм роботи і типів уроків, які посилювали б зацікавленість літературно-мистецькою спадщиною земляків
- наступність у розвитку зв'язного мовлення з вивченням творів літератури рідного краю й теоретичних розділів навчальної програми
- особистісно зорієнтований підхід у формуванні навчальних запитань і завдань

Завдання уроків літератури рідного краю

- поглиблювати відомості про життя та творчість митців даної місцевості;
- розвивати інтерес до їхнього творчого доробку та спадщини
 - виробляти особистісне ставлення до літератури рідного краю, розвиваючи вміння висловлювати свої думки про автора твору, героїв, художні образи
 - прищеплювати високі естетичні смаки, виховувати почуття прекрасного, вміння насолоджуватись художнім твором
- виявляти нахили, смаки, здібності учнів, сприяти їхньому розвитку, виховувати юних поетів-аматорів
- поглиблювати знання про історію рідного краю, його найвидатніших діячів культури та мистецтва
 - розвивати логічне та образне мислення, культуру мовлення та читання

Завдання уроків літератури рідного краю

- виробляти вміння вести діалог і полілог у парі, групі, будувати монологічне висловлювання, вступати в дискусію з проблемних питань твору, узагальнювати, систематизувати знання та робити висновки
- допомогти учням подолати принизливе почуття національної меншовартості, формувати в них історичну пам'ять, плекати природне почуття національної гордості
- виховувати шану до народних і православних релігійних традицій українців, за якими споконвіку жили наші предки
- прищеплювати повагу до видатних людей рідного краю, їхнього внеску в національно-визвольну боротьбу, спонукати наслідувати їх у своєму житті
- плекати працелюбність, милосердя, гуманне ставлення до людини, природи тощо; – виробляти вміння бачити й цінувати красу й самобутність рідної землі

Завдання уроків літератури рідного краю

- викликати в учнів щире прагнення захищати світлі набутки матеріального й духовного життя нації, оберігати й примножувати їх, продовжуючи традиції роду, родини, краю
- розвивати вміння переказувати, стежити за чіткістю та логічністю відповідей на запитання, висловлювати свої враження від почутого, побаченого
- формувати в дітей самостійне судження, вчити їх давати об'єктивну характеристику героям, художнім образам і явищам
- розвивати комунікативно-мовленнєві вміння школярів на уроках літератури рідного краю, практикуючи твори малої форми в усному та писемному варіанті (переказ-мініатюра з творчими завданнями, багатоваріантні міні-твори в контексті певної жанрово-стильової манери письма тощо)

Підготовка до уроків літератури рідного краю

- ознайомлення зі списком творів літератури рідного краю, які учні мають прочитати протягом літа, навчального року
- підготовку системи завдань, розробку розумових операцій, а також способів їх виконання з урахуванням різних рівнів і форм мислительної діяльності школярів
- планування навчально-пізнавального дійства (сценарію), змістового наповнення уроку (заняття)
- чітке визначення теми, мети та завдань уроку, проблемних питань за змістом твору (творчості), добір епіграфа, зорового та слухового рядів (музичне і мистецьке оформлення)

Види роботи на уроках літератури рідного краю

- ▶ У 5–8 класах найпоширенішими є бесіда з елементами диспуту, розповідь, засідання клубу любителів літератури, інсценізація, інтерактивні методи
- ▶ У 9–11 класах – літературні портрети, диспути, конференції, дослідницькі пошукові та творчі проєкти

На уроках літератури рідного краю можна використовувати:

- повідомлення
- стислі, докладні та творчі перекази
- художню розповідь
- виразне читання та інсценізацію
- читання творів і уривків уголос
 - “оживлення” подій та словесний опис картини
 - підготовку та обговорення відгуків, анотацій, рекомендацій

На уроках літератури рідного краю можна використовувати:

- дослідно-пошукову роботу в місцевих бібліотеках, музеях, картинних галереях, архівах
- виписування образних висловлювань, афоризмів
- підготовку виставок літературних, мистецьких і художніх творів, публікацій репродукцій
- інтерв'ю з автором, його рідними, друзями, знайомими
- складання словників термінів, понять
- виставку учнівських ілюстрацій до твору
- сценічні замальовки, відеофільми

Літературна мапа Тернопільщини

- ▶ https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=12w8SIHt6c6GHEmjtO4iZTN_odys-idMH&ll=49.5774137826253%2C24.924004275669745&z=9&fbclid=IwAR2VhYWSFzgu66C7SYS60g7jMRZsx-H9c_d9QZxOekzbYQpMObxS_Hb19Zk

Літературна мапа Тернопільщини

Літературна Тернопіл...

Літератори Тернопільської обласної організації Національної спілки письменників України станом на 2020
284 просмотра
[ПОДЕЛИТЬСЯ](#) [ИЗМЕНИТЬ](#)

Шар без назви

- Андрусяк Богдан
- Андрушків Богдан
- Атаманчук Ольга
- Базів Микола
- и ещё 68

Google My Maps
Картографические данные © 2020 Google. Условия использования 10 км

Бібліотека «Літературне Тернопілля»

- ▶ <https://drive.google.com/file/d/0BxKdZqiDy4laNEdCNnAzSUtoYzg/view?fbclid=IwAR1UMKtxz70UpbxvmWcZAlY214CkM3keCOJq8mY4FUGMwvAdY3KmqIAQssU>

- У 2007 році ТОО НСПУ за сприяння Тернопільської ОДА та обласної ради видано антологію творів авторів із Тернопільщини «Літературне Тернопілля. 1984–2007».
- У випуску представлені прозові і поетичні твори літераторів Тернопільщини з часу заснування обласної організації Національної Спілки письменників України (1984–2007 рр.).
- Це творчий доробок членів літературної організації, які живуть і працюють у різних куточках Тернопілля.
- Тернопільські письменники на відкритті бібліотеки-музею «Літературне Тернопілля» ТОО НСПУ засновник і співзасновник літературних премій імені Братів Лепких, Іванни Блажкевич, Уласа Самчука Степана Будного.

Програмові вимоги

- ▶ Вивчення курсу ЛРК здійснюємо впродовж року за рахунок годин, які вчитель розподіляє самостійно.

5 клас

Ознайомлення з доступними для сприймання й цікавими для п'ятикласників творами письменників-земляків.

Знати про письменників-земляків, їхні твори. Розуміти зміст цих творів. Виразно читати й висловлювати власну думку про них.

6 клас

Запам'ятати імена і твори письменників-земляків. Вдумливо читати їхні твори, розглядати зміст та основні ідеї.

Висловлювати власну думку про доробок письменників-земляків.

7 клас

Знати про письменників, що народилися в рідному краї. Прочитати зразки їхніх творів. Висловлювати власні міркування про них.

8 клас

Закріплення вміння висловлювати власні міркування про найулюбленіші твори. Вміти прокоментувати ідейно-художні особливості творів.

9 клас

Запам'ятати імена і твори найталановитіших митців, що народилися в рідному краї. Вміти характеризувати й самотійно оцінювати їхні твори.

10 клас

Ознайомлення з художніми творами митців рідного краю (відповідно до вікових зацікавлень десятикласників).

Вміти самотійно характеризувати твори письменників-земляків, висловлювати власні судження про них. Самостійно готувати реферати про їхню творчість, виголошувати доповіді.

11 клас

Ознайомлення з творами письменників-земляків (сучасників). Знати сучасних письменників, що проживають у рідному краї. Прочитати їхні найпоказовіші твори. Висловити власні судження про них.

Виховання допитливості, шанобливого ставлення до людей-творців.

Літературне Тернопілля

Література рідного краю. Тернопілля. 5–12 класи.
Конспекти уроків / Упор. Н. Ліщук. — Тернопіль:
Мандрівець, 2009. — 228 с.

Література рідного краю. 5–11 класи.
Тернопілля [Текст] : хрестоматія / упоряд.: Н. Ю.
Біловус, Л. С. Боруцька, М. М. Кондирєва. —
Тернопіль : Мандрівець, 2011. — 596 с.

Персоналії

- ▶ Богдан Лепкий
- ▶ Богдан Мельничук
- ▶ Іванна Блажкевич
- ▶ Степан Будний
- ▶ Володимир Вихрущ
- ▶ Ганна Костів-Гуска
- ▶ Осип Маковей
- ▶ Левко Крупа
- ▶ Улас Самчук
- ▶ Степан Будний
- ▶ Олександр Вільчинський

М.М.Кондирєва. Методичні рекомендації щодо вшанування пам'яті богослова, науковця, письменника, уродженця Тернопільщини Йосифа Сліпого під час вивчення української мови і літератури у 5 – 11 класах

Під час знайомства у 6-му класі зі змістом широко відомої «Молитви» О.Кониського не можна не провести паралелі із «Завіщанням» Блаженного патріарха Й.Сліпого, який пише: «...Наш нарід молиться співом-молитвою і маніфестує свою вірність у єдність – Боже, нам єдність подай, чи віру в звершення своїх змагань за повноту волі, коли благає: «Люд у кайданах, край у неволі, навіть молитись ворог не дасть... Боже, Великий, дай йому щастя, силу і власть...»

М.М.Кондирєва. Методичні рекомендації щодо
вшанування пам'яті богослова, науковця,
письменника, уродженця Тернопільщини Йосифа
Сліпого під час вивчення української мови і літератури у 5
– 11 класах

Ніяк не оминути певних відомостей з біографії Йосипа Сліпого під час знайомства у 7-му класі з твором «Заповіт» («Як умру, то поховайте...») Тараса Шевченка, у 8-му класі – коли йдеться про арешт і заслання Кобзаря,

у 9-му класі – коли текстуально вивчаємо його послання «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм...»,

у 11-му класі – коли знайомимося зі змістом пригодницького роману «Тигролови» І.Багряного. Адже Йосиф Сліпий у ніч з 10 на 11 квітня 1945 року був заарештований і ув'язнений довгих 18 років – років тортур у радянських таборах Сибіру аж до 27 січня 1963 року.

Методичні матеріали

<http://gapon.te.ua/>

- ▶ 5 клас. Образ рідної землі у поезіях С.Будного «Земля», В.Вихруща «Рідна хата», Г.Костів-гуски «Вілія», Я.Бензи «Криниця» (авторка - Сава І.Б.)
- ▶ 5 клас. Сторінки життя Іванни Блажкевич. Огляд творів для дітей (авторка – Южин Н.І.)
- ▶ 5 клас. Чарівний дивосвіт творчості Марти Чопик (авторка - Мудеревич Л.М.)
- ▶ 7 клас. Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка» (авторка – Петриця Л.П.)
- ▶ 8 клас . Богдан Бастюк. Гумористичні твори (авторка – Г.Скурська)

Методичні матеріали

<http://gapon.te.ua/>

- ▶ 8-9 класи. Ідея нерозривної єдності людини з рідною землею у поезіях Левка Крупи (авторка – Г.Скурська)
- ▶ 9-10 клас. До поетеси за наукою любові. Інтимна лірика Ганни Костів – Гуски (авторка - Шендеровська Л.В.)
- ▶ 10 клас Богдан Лепкий «Каяла» (урок у музеї Б. Лепкого (авторка - О.А.Кернична)
- ▶ 11 клас. Володимир Зенонович Гжицький. Автобіографічний роман-трилогія «Ніч і день» (авторка - Ярославська В.М.)
- ▶ Богдан Мельничук «Скрипка від старого» (авторка – Н. Кулик)

До поетеси за наукою любові:
інтимна лірика
Ганни Костів - Гуски.
(Шендеровська Л.В.)

Мета:

Навчальна:

ознайомити учнів із творчістю поетеси Г. Костів-Гуски;
розкрити світ почуттів і пристрастей, створений поетичною уявою мисткині;
пояснити особливості творчості.

Розвивальна:

поглиблювати навички аналізу любовної лірики;
розвивати навички виразного читання, вміння визначатися у власній думці;
виробляти навички нестандартного бачення ситуації, креативного мислення.

Виховна:

виховувати повагу до найкращих людських почуттів;
уміти прогнозувати власне майбутнє; переборювати труднощі і невдачі у коханні.

Перебіг уроку

I. Організація учнів до роботи. Мотивація навчальної діяльності.

1. Розповідь учителя

2. Метод «Асоціативне гроно». Які асоціації викликає у вас слово «кохання»?

II. Сприйняття нового матеріалу.

1. Хвилинка філософських роздумів.

2. Інформаційна хвилинка.

Коротка розповідь про життєвий шлях Г. Костів-Гуски, яку представляє її онук. (Паралельне використання мультимедійної презентації «У сяйві бабиного літа»).

3. Демонстраційна хвилинка.

4.Час презентацій: виразне читання поезій Г.Костів-Гуски учнями у відповідному кольорі одягу під супровід музики, що, на їх думку, відповідає характеру та мотивам поезії. (Особливе завдання слухачам: написати замальовки – етюди до кожного періоду, відтворити їх на планшетах або смартфонах, дібравши відповідний фон, який відтворить вашу гаму почуттів. Потім ці етюди ми виводимо на екран).

I група

«Несміливі ноти першого почуття». Поезія ранку кохання (блідорожеві, блідо-блакитні кольори). Звучить «Адажіо» Томазо Альбіоні.

Виразне читання учнями поезій:

- ▶ **«Не питала ні в кого про тебе...»**
- ▶ **«До мене туляться квітки»...**
- ▶ **«Бузок»**
- ▶ **«Почути голос твій, і все...»**

II група

**«Мажорні ноти кохання». Поезія зрілого дня. (червоний колір одягу).
Звучить «Місячна соната» Людвіга ван Бетховена.**

Виразне читання учнями поезій:

- ▶ **«Ярославу»**
- ▶ **«За горизонтом загубився слід...»**
- ▶ **«Я знов тебе люблю...»**
- ▶ **«Це любов – із подихом розлуки...»**

III група

«Міnorні ноти любові». Поезія тривоги і переживань (бордово-коричневі тони одягу). Звучить **«Сумний блюз»** Мирослава Скорика.

Виразне читання учнями поезій:

- ▶ **«Весняний вірш, бо все кругом зелене...»**
- ▶ **«Я свої розгублені печалі...»**
- ▶ **«Той дощ»**
- ▶ **«Моя любов така ласкава й тиха»...**
- ▶ **«Іще ми не чужі...»**

IV група

«Щасливі ноти кохання». Поезія періоду осені (гірчично-багряні кольори). Звучить «Осінь» Антоніо Вівальді.

Виразне читання учнями поезій:

- ▶ **«Відлетіло літечко, відболіло...»**
- ▶ **«А від тебе немає листів...»**
- ▶ **«До мене туляться квітки...»**

V група

«Мелодії вдячності долі». Поезії-спогади. (фіолетово-сині кольори одягу). Звучить «Маленька нічна серенада» Вольфгана Амадея Моцарта.

Виразне читання учнями поезій:

- ▶ **«Густі січневі заметілі...»**
- ▶ **«Яблука»**
- ▶ **«Повінь»**
- ▶ **«Вчора ввечері»**
- ▶ **«Ожиновий смуток »**

5. Презентація учнівських етюдів на екрані телевізора. (Учні мають впізнати, до якого циклу поезій він написаний).

6. Учитель. Ось і пробігло перед нами життя поетеси. Уявіть собі на хвилину, що ви художник . Ось перед вами чистий аркуш паперу, фарби. На аркуші зображено 2 серця: одне з них символізує шлях кохання Г.Костів-Гуски, інше – ваше майбутнє кохання. Розфарбуйте їх. Які кольори ви виберете? (Вислуховуємо обґрунтування декількох учнів).

7. Хвилинка аналітичних роздумів.

Учитель. Головним питанням нашого уроку було таке: що таке кохання? Більшість із вас вважає, що це взаєморозуміння і взаємоповага. Звичайно, немає більшого щастя, ніж те, коли тебе розуміють без зайвих слів і розпитувань, коли твоя радість подвоюється в душі коханого, а сум ділиться навпіл. Мабуть, так уже влаштоване життя, що радість і сум у ньому йдуть поруч. Чи змінилось ваше ставлення до цього почуття? Які ваші відчуття кохання зараз? Спробуйте написати на листочках червоного кольору своє визначення, продовживши речення: «Кохання – це...»

III. Рефлексія уроку.

1. Мить пізнання істини.

Учитель. Мабуть, нема на землі людини, яка б не хотіла кохати і бути коханою, яка б не мріяла про взаємність почуттів?

Отже, якби вам довелось вибирати між кохати і бути коханим, що б ви вибрали?

Відповіді школярів.

IV. Підсумок уроку.

Учитель. А тепер давайте запитаємо в автора? Чи зрозуміли ми її науку кохати? Чи відтворили гаму її почуттів та переживань? Розкриваю таємницю: коли ми готували цей урок, то попросили поетесу відповісти на це запитання. І вона відповіла.

Дивимось відеоінтерв'ю «Кохання як сенс життя людини» (за участю поетеси Г.Костів-Гуски).

Вивчення літератури рідного краю наближує творчість письменника до школяра. Митець втрачає свою хрестоматійну іконічність, перетворюючись на краянина. Робота з матеріалами музею, бібліографічний пошук, літературні подорожі рідним краєм, зустрічі з письменниками-сучасниками, зіставлення літературних образів зі звичайною реальністю роблять уроки цього типу незвичайними, пам'ятними.

Ганна Токмань.